Tukholma - 8.5.1947

”Hyvä toveri. Valitan, että vastaukseni kirjeeseesi – josta suuri kiitos – on viivästynyt. Viivytin sitä osin sen takia, että toivoin Sinun kaikesta huolimatta voivan matkustaa tänne, jolloin olisi ollut tilaisuus lähempään kanssakäymiseen. Kuulin kuitenkin Fagerholmilta, että olet ainakin tällä kertaa päättänyt olla matkustamatta. Fagerholm oli luonani mennen tullen kun hän kävi Kairossa. Eduskunnan 40-vuotisjuhlat eivät taida tässä tilanteessa tulla kovinkaan merkityksellisiksi, joten niistä poisjääminen ei liene suuri vahinko. Mutta suuret työläisjoukot ja nimenomaan lukuisat vanhat henkilökohtaiset ystäväsi toivovat Sinun tulevan kotimaahan aivan pysyvästi – tai ainakin pitemmäksi aikaa. Pääkannustin tähän toivoon on se, että sinun kaltaistasi miestä Suomen kansa ja ennen kaikkea työväenliike tarvitsisi tällä kipeämminkin kuin ehkä koskaan ennen. Kansalla on sellainen tunne, että Suomen kansan kohtalo pitkiksi ajoiksi eteenpäin, ehkäpä ainiaaksi, ratkaistaan lähivuosina. Se tuntee, että myöskin, että tämä ratkaisu riipu yksinomaan suuren maailman tapahtumista, vaan että Suomen kansalla itsellään on siinä kamppailussa merkityksellisin rooli pelattavana. Paljon riippuu kuitenkin siitä, millaisen panoksen kansa itse voi panna tässä elämän ja kuoleman kamppailussa. Porvaristollekin on jo täysin selvinnyt, että tilanteen tarkaisu on sosialidemokraattisen puolueen käsissä. Kaikkien katseet kääntyvät sinne. Itse Paasikivi ja monet muut johtavat porvarit ovat sanoneet monet kerrat, että jos sosialidemokratia ei kestä, niin maan itsenäisyys on mennyttä. Vähintään 75 % kansasta perustaa olemassaolonsa ja tulevaisuutensa sosialidemokratian varaan.

Huolestuneisuutta tunnetaan kuitenkin sen takia, että puolueella ei ole auktoratatiivista johtoa tai johtajaa. Tanner oli suvereeni johtaja. Kun hän on poissa tunnetaan suurta epävarmuutta. Nykyisen puoluejohdon johdon muodostavat suurelta osalta nuoret, lahjakkaat miehet, mutta heiltä puuttuu järjestökoulutus ja nimenomaan juuri kokoavat johtajaominaisuudet. Käsität, miksi niin monet katseet Sinun puoleesi.

On kiinnostavaa panna merkille, kuinka tämän kiinnostus Sinuun enemmän tai vähemmän tietoisesti ilmenee eri kansalaispiirien, muidenkin kuin sosialidemokraattien taholta julkisessa sanassakin”. Esimerkkejä vain viime päiviltä. Parisen viikkoa sitten julkaisi Uusi Suomi komiasti rva Sipilälle antamasi haastattelun. Samanaikaisesti julkaisi Suomen Kuvalehti kuvareportaashin Fitchburgista ja Sinusta. Edelleen julkaisee Kansan Kuvalehdessä tarkastaja Laurila otteita kirjeis-täsi. Useat maaseudun päivälehdet muistavat vähän väliä. Ja kommunistilehdet haukkuvat. Ei 30 vuoteen sitten v. 1917–18 päivien Oskar Tokoista ole puhuttu Suomen lehdistössä niin paljon kuin nykyään. Olet siis tullut päiväjärjestykseen

jonkin alatajunnallisen, kansan sielussa piilevän voiman pakottamana. Kerron tässä vain osoitukseksi, etteivät ylläesittämäni ajatukset ole suinkaan yksinomaan minun henkilökohtaisia ajatuksiani, vaan lukemattomien ystäviesi ajatusten ja toiveiden oikeata tulkintaa.

Ymmärrän varsin hyvin ne estävät tekijät, joista kirjeessäsi mainitsit, mutta siitä huolimatta minäkin toivoisin, etteivät ne muodostaisi lopullista kielteistä päätöstä. Terveydelliset seikat ovat tietenkin vakavasti huomioitavia. Henkilökohtaisen turvallisuutesi uskoisin olevan taatun. Vielä 2 vuotta sitten Leinot ja kumppanit saattoivat tehdä mitä vain, mutta eivät enää. Pahin, mitä he voivat tehdä, on törkeä haukkuminen ja parjaus ja sitä he kyllä tulevat tekemään, mutta sehän ei ole Sinulle mitään uutta.

Mainitsit kirjeessäsi eräistä entisistä tuttavistasi, jotka 1918 joutivat venäjälle. Kertomus heistä on surullinen luku, Kerron heistä joskus myöhemmin tilaisuuden tullen yksityiskohtaisesti. Mainitsen tässä vain, että Kuusinen on ainoa heistä, joka on säilyttänyt asemansa. Kullervo Manner ja hänen ”oppositionsa” vangittiin jo 1933. Hän ja hänen vaimonsa Hanna Malm tuomittiin 10 vuodeksi. Kolme hänen läheistä miestään: Kuusisen lanko tuomari Laaksovirta, toimittaja V. Pukka ja punaupseeri Repo (Kari) ammuttiin. Kymmenkunta, mukana m.m. Leo Laukki, Allan Vallenius, Mannerista ja Hanna M. kuulin viimeksi v. 1938. Muista ei mitään. Gylling, Rovio ja koko Karjalan hallitus, erotettiin ja karkotettiin ensin 1935 ja sitten kesällä 1937 heidät vangittiin. Sen jälkeen ei ole saatu mitään tietoa. Lepola ja J.K. Lehtinen (toimittivat lehtiä Leningradissa ja olivat läheisessä yhteistyössä Tyynen kanssa) vangittiin 1937 syksyllä, samoin melkein kaikki Leningradissa oleva johtavat suomalaiset. Haapalainen, Lumivuokko, Otto Vilmi, Jaakko Mäki, Santeri Mäkelä ja lukemattomat muut, jotka toimivat Karjalassa vangittiin 1936–38. Haapalainen ja Lumivuokko olivat hyvin sairaita, lienevät kuolleet. Muista ei mitään tietoa. Vilmiltä sain 1937 kirjeen Keskiseltä Volgalta. Hänellä oli 8 v. tuomio. Letomäki hirtti itsensä, kun sai tiedon vangitsemispäätöksestä. Jalo Kohonen kuoli hämäräperäisissä olosuhteissa. Sirola näistä vanhemmista kommunisteista on ainoa, joka kuoli luonnollisen kuoleman, siksi kommunistit Suomessa yrittävät tehdä hänestä pyhimystä. Olin asemani takia kaikkien yllämainittujen ja satojen muiden samoihin aikoihin vangittujen suomalaisten kanssa välittömässä kosketuksessa. Siksi tunnen myöskin heidän kohtalonsa. Vain Kuusinen jätettiin kuin siemeneksi. Näiden tietojen mukaan, joita SKP:n toimistolla oli käytettävissä jäi venäjälle 1918 siirtyneistä hyvin matkan toistakymmentätuhatta henkeä. Pulavuosina 1930–33 siirtyi GPU:n ja Suomen ohranan tietojen mukaan sinne n. 12.000. Yksityisinä rajaloikkareina parinkymmenen vuoden aikana n. 3.000. Siis yhteensä n. 30.000. Arvion mukaan näistä on palannut Suomeen 4.000–5000. Saman verran ehkä

kuollut luonnollisen (sekä nälän ja tautien aiheuttaman) kuoleman. Venäjällä pitäisi siis olla hengissä vähintään 20.000 suomalaista kommunistia – Amerikkaan siirtyneitä lukuunottamatta. Nyt on Suomessa hyväksytty laki, jonka mukaan he voivat vapaasti palata kotimaahansa. On kiinnostavaa nähdä, kuinka paljon heistä palaa. Olen vakuuttunut, että kaikki 100% haluavat palata, jos tilaisuus tarjoutuu. Mutta yhtä vakuuttunut olen, että valtaosa ei voi palata ennekuin Venäjällä komento muuttuu. Suomeen on nyt palannut muutama kymmenen erikoistehtäviä varten valmennettuja kommunisteja. Vain pari heistä on jonkun verran tunnettua – Lehén ja Inkeri Lehtinen, molemmat Terijoen Quisling hallituksen jäseniä – useimmat kommunisteillekin tuntemattomia, nuoria miehiä ja naisia. Kaikki johtavat kommunistit, mukana miltei kaikki SKP:n keskuskomitean jäsenet ovat keskitysleireissä tai karkoituspaikoilla. Samoin tuhannet rivimiehet. Tämä on Suomen Kommunistisen puolueen akilleskantapää. Kauhulla he ajattelevat, että perusteellinen selvittely noitten ihmisten kohtalaoista on odotettavissa. He voivat vähän aikaa selitellä, kuten nyt tekevät Vällärit ja kummpjit., että se ”siirrettiin” sinne ja sinne, menevätpä vielä niin pitkälle kuten Inkeri Lehtinen – jonka omakin isä on siellä – että niillä siirretyillä on siellä ”niin hyvät olot, etteivät halua tulla Suomeen”. Eivätkä halua edes kirjoittaa omaisilleen Suomeen. Tällaista pöytä voi puhua vain vähän aikaa.

Te voisitte ehkä joskus lehdessänne kysellä, miksi nämä ihmiset eivät palaa kotimaahan, vaikka pääsy on vapaa. Ja miksi he eivät kirjoita? Miksi Kullervo Manneria ole kutsuttu eduskunnan 40-vuotisjuhlaan. Hänhän on ent. puhemies. Miksi ei Venäjällä olevia ensimmäisen eduskunnan jäseniä. Ei esim. Manneria ole ilmoitettu kuolleeksi. Eipä virallisesti edes vangituksi. Hänhän vain nauttii Sosialistisen isänmaan vieraanvaraisuutta. [?], jonka perustuslaeissa sanotaan, että kaikki kapitalistisissa kotimaissaan vainotut saavat turvapaikan neuvostojen maassa. Miksi eivät Gylling, Rovio, Lepola, Lehtinen, Jukka Lehtosaari, Jouko Mäki, Usenius, Eero Haapalainen ja lukemattomat muut ole palanneet kotimaahansa. Heidän suurta kokemustaan ja asiantuntemustaan nyt tarvittaisiin, niin ettei kommunistienkaan tarvitsis käyttää johtavalla paikalla sellaisia Matti Huhtia, jotka vakavissaan väittävät, että hintoja voi huoletta alentaa vähintään 100 % ja että sillä ja sillä alalla on työläisten elintaso alentunut enemmän kuin 100 %.

Yhtä ja toista te voitte siellä kysellä, kun siitä ei voida tällä kertaa Suomen lehdissä kysellä. Teidän tiedonantajanne näistä asioita on tietenkin kuuan Venäjältä palannut amerikansuomalainen. Minä toistaiseksi en voi olla niiden asiain tietolähde.

Jospa tässä saan vähän kesälomaa kirjoitan lähemmin tuosta Venäjällä olevien suomalaisten murhenäytelmästä. Sama käsityksiäni O.V. Kuusisesta y.m. Lyhyt karakterrisiikkasi hänestä oli sattuva. Tunnen hänet läpikotaisin. Asuinhan hänen kanssaan neljä vuotta.

Pyydän sinua lausumaan vaimollesi ja pojallesi Laurille parhaat terveiseni. Muistan Laurin hyvin. Hänhän oli vähänaikaa Venäjältä palattuaan Työ-yhtiössä töissä. Me kovasti pidimme pojasta ja toivoimme hänestä esimerkillistä kommunistia. Olisin hyvin iloinen jos kiireittesi lomassa ehtisit kirjoittaa jonkun rivin minullekin.

Parhain terveisin

P.S. Täällä oli juuri käymässä erään newyorkilaisen suurliikkeen Herman Hollanderin varapresidentti Martin Blomendahl. Hän on ollut Suomeen päin suurissa liikeasioissa. Kun hän sai kuulla, että Sinä toimit Suomeen toimitettavan avustustoiminnan keskeisenä henkilönä, lausui hän haluavansa yhteyttä kanssasi ja arveli, että hän ja hänen tuttavansa, muut suurliikemiehet voisivat olla Sinulle joksikin hyödyksi. Sanoita, että heitä voisi tällaiseen hyvään tarkoitukseen kyllä verottaa. Annoin hänelle Sinulle osoitetun kirjelapun. Lupasi ottaa yhteyden kanssasi. Hän kuuluu siihen rotuun, joka ensikädessä valvoo omia etujaan, mutta hänen heimolaisensa, suomalainen kauppaneuvos Gindin vakuutta minulle, että hänellä on erikoista kiinnostusta Suomeen ja että hänestä todellakin voisi olla hyötyä jos haluatte verottaa amerikan juutalaisia.

Sama